

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

lipiec-sierpień-wrzesień

Nr 48
(3/2019)

WYDZIAŁ ZAMIEJSCOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr hab. Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikoła Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podleśny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPUKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIĘKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOĞLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 |
e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

AGNIESZKA SADOWSKA-DZIWINA *Stosunek adwokackiej spółki partnerskiej do osób trzecich w zakresie odpowiedzialności partnerów za zobowiązania* | 12

KLAUDIA KIJĄŃSKA *Uprawnienie Zastępcy Prokuratora Generalnego do Spraw do Wojskowych do wnoszenia kasacji w sprawach karnych oraz wykroczeniach* | 27

KRYSTIAN WASILEWSKI *Status prawny komisarza wyborczego* | 38

IWO JAROSZ *Monistyczny system organów spółki kapitałowej w prawie polskim? Prosta spółka akcyjna i jej organy* | 46

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Badawcza weryfikacja przestrzegania zasad prowadzenia oględzin w sprawach o zabójstwa w Polsce* | 65

MIROŚLAW KOPEĆ *Pomoc prawna udzielona przez adwokata z urzędu a zaliczka na podatek dochodowy od osób fizycznych w świetle orzecznictwa sądownoadministracyjnego* | 76

JAN KLUZA *Głos w dyskusji dotyczącej odpowiedzialności za przestępstwo narażania na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu z zaniechania* | 91

EMILIA TOPOREK *Klauzule generalne. Ich rola i znaczenie w prawie cywilnym* | 101

MATEUSZ KORZENIAK *Prawnokarna charakterystyka dozwolonego ryzyka gospodarczego* | 114

ALEKSANDRA RUDKOWSKA *Instytucja sędziego pokoju jako przejaw dojrzałego i samodzielnego społeczeństwa – studium przypadku II Rzeczypospolitej Polskiej* | 132

WIKTORIA KUZIA *Konflikt projektanta z inwestorem, na tle prawa do nienaruszalności treści i formy utworu architektonicznego* | 145

ANNA WOLSKA-BAGIŃSKA *Przestępczość podatkowa w Polsce popełniana w zakresie zobowiązań podatkowych w podatku od towaru i usług* | 158

MATEUSZ MĄKOSA *Stwierdzenie polskiego pochodzenia a prawo do repatriacji* | 172

MICHAŁ SŁUŻALEC *Zezwolenie na udział w rozprawie osobie niepełnoletniej w charakterze publiczności, a wyłączenie jawności rozprawy głównej w procesie karnym* | 189

JAKUB KOZŁOWSKI *Skutki wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-284/16 Achmea w kontekście kryzysu praworządności w Unii Europejskiej* | 199

KACPER ROŻEK *Wybrane problemy metodologiczne dogmatyki prawa administracyjnego (problem konceptualizacji prawa administracyjnego)* | 212

MATEUSZ KUPIEC *Granice prawa dostępu do informacji publicznej a ochrona prywatności osób wykonujących zawód adwokata lub radcy prawnego* | 222

KAROL JUSZKA *Wpływ świadczenia pieniężnego na efektywność instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego* | 236

ŁUKASZ CHYLA *Nowe prawo prospektowe - ocena zmian* | 247

KRZYSZTOF BOKWA *Odpowiedzialność deliktowa w Kodeksie Cywilnym Zachodniogalicyskim z 1797 r.* | 276

RAFAŁ ŻELAZKO *Prawne aspekty wznowienia granic przez geodetę* | 287

KAROL SKOREK *Myśl ekonomiczna Adama Doboszyńskiego – ujęcie krytyczne* | 311

Glosa

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 12 kwietnia 2017 r., II OSK 1295/16* | 325

DAMIAN DOBOSZ, ANNA NIZIOŁEK *Stosowanie klauzuli standstill na przykładzie glosy do wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 czerwca 2011 roku w sprawie C-212/10 Logstor ROR Polska sp. z o.o. przeciwko Dyrektorowi Izby Skarbowej w Katowicach* | 338

JOANNA GŁÓWKA-LUTY *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2018 r., IV CNP 31/17* | 349

Tekst źródłowy

ARTUR LIS *Dwa synody z 1212 roku* | 367

Contents

Articles

AGNIESZKA SADOWSKA-DZIWINA *The attitude of the advocate partner company to third parties in the scope of partner liability for debts* | 12

KLAUDIA KIJĄŃSKA *Possibility to lodge a cassation by Deputy Attorney General for Military Cases in criminal proceedings and petty offense proceedings* | 27

KRYSTIAN WASILEWSKI *Legal status of electoral commissioner* | 38

IWO JAROSZ *One-tier board structure in Polish corporate law? The simple joint stock company and its board model* | 46

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Studies vetting the observance of rules for conducting forensic evidence by inspection in killing cases in Poland* | 65

MIROSŁAW KOPEĆ *Legal assistance provided by the attorney advance on income tax from individuals in the jurisprudence of administrative courts* | 76

JAN KLUZA *A voice in the discussion about liability for crime exposing to imminent danger of loss of life or severe health damage commit by negligence* | 91

EMILIA TOPOREK *General clauses. Their role and meaning in civil law* | 101

MATEUSZ KORZENIAK *Criminal law characterization of permitted economic risk* | 114

ALEKSANDRA RUDKOWSKA *Justice of the peace as a sign of a grown and independent community – study upon the case of the II Republic of Poland* | 132

WIKTORIA KUZIA *Conflicts between the Designer and the Investor with Respect to the Right to Integrity of the Content and Form of the Architectural Work* | 145

ANNA WOLSKA-BAGIŃSKA *Tax crimes in Poland regarding the Value Added Tax* | 158

MATEUSZ MAKOSA *Legal confirmation of Polish origin in the context of the right to repatriation* | 172

MICHAŁ SŁUŻALEC *Allowing the minor as the audience to participate in the trial, and regulation of close trial in criminal proceedings* | 189

JAKUB KOZŁOWSKI *The impact of the judgment of the European Court of Justice in case C-284/16 Achmea in the context of the rule of law crisis in the European Union* | 199

KACPER ROŻEK *Selected methodological problems of dogmatics of administrative law (problem of the conceptualization of administrative law)* | 212

MATEUSZ KUPIEC *The boundaries of the right to access to public information and the protection of privacy of attorneys and legal coun-sels* | 222

KAROL JUSZKA *Influence of monetary benefit on the effectiveness of conditional discontinuation of criminal proceedings* | 236

ŁUKASZ CHYLA *New prospectus law - the analysis of changes* | 247

KRZYSZTOF BOKWA *Tortious liability in the West Galician Code of 1797* | 276

RAFAŁ ŻELAZKO *Legal aspects of paying borders through geodet* | 287

KAROL SKOREK *Economic thought of Adam Doboszyński – critical approach* | 311

Gloss

SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Supreme Administrative Court of 12 April, 2017, file ref. II OSK 1295/16* | 325

DAMIAN DOBOSZ, ANNA NIZIOŁEK *The application of standstill clause by the example of gloss of judgment of European Court of Justice from the 16th of June 2011 in case C-212/10 Logstor ROR Polska sp. z o.o. versus Dyrektor Izby Skarbowej w Katowicach* | 338

JOANNA GŁÓWKA-LUTY *Gloss to the judgment of the Supreme Court of December 11, 2018, IV CNP 31/17* | 349

Source text

ARTUR LIS *Two synods from 1212* | 367

Jan Kluza

Głos w dyskusji dotyczącej odpowiedzialności za przestępstwo narażania na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu z zaniechania

A voice in the discussion about liability for crime exposing to imminent danger of loss of life or severe health damage commit by negligence

I. Wstęp

Przestępstwo narażenia na bezpośrednio niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu określone zostało w art. 160 k.k. w rozdziale XIX kodeksu karnego zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu”. Niewątpliwie przedmiotem ochrony tego typu czynu zabronionego jest życie i zdrowie, a penalizowanie czynności narażających na utratę zdrowia lub życia na etapie wcześniejszym niż naruszenie ma służyć lepszej ich ochronie¹. Bezsprzeczne jest także, że przestępstwo to ma charakter skutkowy, albowiem dla jego dokonania konieczne jest wystąpienie skutku w postaci bezpośredniego niebezpieczeństwa utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu². Przestępstwo to stanowi typ konkretnego narażenia na niebezpieczeństwo, albowiem

¹ V. Konarska-Wrzosek [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.) *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, teza nr 1 do art. 160 k.k.

² A. Zoll [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.) *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część I. Komentarz do art. 117-211a*, Warszawa 2017, s. 412.

trzeba udowodnić, że w wyniku czynu sprawcy doszło do powstania konkretnego narażenia pokrzywdzonego na niebezpieczeństwo³.

Wątpliwości i rozbieżności w doktrynie i orzecznictwie budzi jednak kwestia sprawstwa tego skutku, a mianowicie tego, czy i w jakiej postaci możliwe jest popełnienia tego przestępstwa poprzez zaniechanie. A. Zoll pisze, że ze względu na treść art. 160 § 2 k.k., przestępstwa określonego w art. 160 § 1 k.k. można dopuścić się jedynie z działania, a za czyn w postaci zaniechania można odpowiadać jedynie na gruncie art. 160 § 2 k.k.⁴ Odmienne jednak stanowisko, które należy podzielić, wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z 2011 r., w którym stwierdził, że „Znamię narażenia człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, o którym mowa w art. 160 § 1 k.k., może zostać zrealizowane w jeden z trzech sposobów: przez sprowadzenie zagrożenia, jego znaczące zwiększenie, a także - w przypadku gwaranta nienastąpienia skutku przy przestępstwach z zaniechania - przez niespowodowanie jego ustąpienia albo zmniejszenia” [podkr. – J.K.]⁵.

II. Uwagi ogólne o przestępstwie bezpośredniego narażenia na niebezpieczeństwo

Przestępstwo stypizowane w art. 160 k.k., umiejscowione w rozdziale XIX kodeksu karnego poświęconemu przestępstwom przeciwko życiu i zdrowiu, chroni te właśnie dobra prawne przed ich naruszeniem, a więc na etapie wcześniejszym, tj. przed bezpośrednim zagrożeniem ich naruszenia. Z tym jednak zastrzeżeniem, że zagrożenie to musi być na tyle wysokie, aby zagrozić życiu pokrzywdzonego lub narazić go na ciężki uszczerbek na zdrowiu. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Białymstoku, ma to miejsce, gdy „zachodzi sytuacja niewymagająca dla swojego dalszego rozwoju włączenia się w dany układ zdarzeń elementu dodatkowego, w szczególności zaś podjęcia ze strony sprawcy jakiegokolwiek działania dynamizującego ten układ w wyższym stopniu”⁶. A. Zoll zauważa, że cecha ta zbliża to przestępstwo do karalnego usiłowania, jednak trafnie zauważa on, że przy usiłowaniu sprawca jedynie zmierza do dokonania skutku, który nie następuje, podczas gdy przy przestępstwie z art. 160 k.k. jego zamiarem

³ W. Wróbel, A. Zoll *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2013, s. 193.

⁴ A. Zoll [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.) *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II*, s. 410.

⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2011 r., III KK 77/11, LEX nr 1027852.

⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 20 września 2017 r., II AKa 154/17, LEX nr 2369646.

jest wywołanie określonego skutku⁷. Z tego też powodu przestępstwo to ma charakter materialny, którego skutkiem jest wystąpienie konkretnego narażenia na niebezpieczeństwo⁸. Sąd Najwyższy trafnie wskazał, że „Jest to przestępstwo skutkowe, do przyjęcia odpowiedzialności konieczne jest zatem zaistnienie skutku w postaci obiektywnie istniejącego potencjału niebezpieczeństwa utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Narażenie na to niebezpieczeństwo ma mieć charakter konkretny, ustawodawca wymaga, aby było to niebezpieczeństwo bezpośrednie. Bezpośredniość tę rozumieć należy bądź jako nieuchronne następstwo dalszego niebezpiecznego dla życia lub zdrowia rozwoju sytuacji, bądź jako wysokie prawdopodobieństwo jego wystąpienia”⁹.

III. Forma popełnienia czynu zabronionego

Wątpliwości co do formy popełnienia przestępstwa określonego w art. 160 § 1 k.k. związane są z brzmieniem § 2 tego artykułu, który stanowi, że jeżeli na sprawcy ciąży obowiązek opieki nad osobą narażoną na niebezpieczeństwo, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. W tym względzie, czy z racji takiego uregulowania, czyn zabroniony z § 1 można popełnić jedynie z działania, a czyn z § 2 jedynie w formie zaniechania, brak jest zgody w doktrynie i orzecznictwie. V. Konarska-Wrzosek wskazuje, że „zarówno typ podstawowy przestępstwa z art. 160 § 1 k.k., jak i jego odmiana kwalifikowana z art. 160 § 2 k.k. mogą być popełnione w obu formach czynu, tj. zarówno przez działanie, jak i przez zaniechanie”¹⁰. Podobne stanowisko prezentuje M. Budyń-Kulik¹¹. Odmienny pogląd prezentuje z kolei A. Zoll, który wskazuje, że „Ze względu na treść art. 160 § 2 można wnioskować, że przestępstwo określone w art. 160 § 1 może być popełnione tylko przez działanie”. Autor ten powołuje na poparcie swojej tezy wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi, który stwierdził, że „Przestępstwa z art. 160 § 1 i 2 k.k. różnią się pomiędzy sobą m.in. znamionami dotyczącymi podmiotu, a zwrócenie uwagi na tę różnicę ma również znaczenie dla oceny sposobu zachowania się sprawcy (działanie - zaniechanie). Przestępstwo z art. 160 § 1 k.k. jest przestępstwem ogólnosprawnym, natomiast z art. 160 § 2 należy

⁷ A. Zoll [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.) *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II*, s. 407.

⁸ V. Konarska-Wrzosek [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.) *Kodeks karny*, teza nr 2.

⁹ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2016 r., V KK 342/15, LEX nr 1977834.

¹⁰ V. Konarska-Wrzosek [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.) *Kodeks karny*, teza nr 4.

¹¹ M. Budyń-Kulik [w:] M. Mozgawa (red.) *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX 2018, teza nr 4 do art. 160 k.k.

do przestępstw o ograniczonym kręgu podmiotów i może być popełnione tylko przez osobę mającą obowiązek troszczenia się o osobę narażoną na niebezpieczeństwo. Skoro więc z porównania § 1 i 2 art. 160 k.k. wynika, że podmiotem przestępstwa, o którym mowa w § 1 może być tylko osoba nie mająca obowiązku przeszkodzenia powstaniu sytuacji niebezpiecznej, tym samym § 1 stanowi o przestępstwie, które może być dokonane jedynie przez działanie¹². Pogląd ten nie jest jednak szerzej aprobowany w orzecznictwie. O możliwości bowiem kwalifikowania spowodowania skutku o jakim mowa w art. 160 § 1 k.k. przez zaniechanie wprost przesądził Sąd Najwyższy w cytowanym we wstępie wyroku z 2011 r. We wcześniejszym zaś orzeczeniu SN stwierdził, że „Warunkiem przypisania odpowiedzialności karnej za realizację znamion przestępstwa z art. 160 § 1 k.k. przez zaniechanie jest naruszenie prawnego, szczególnego obowiązku zapobieżenia niebezpieczeństwu śmierci lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, albo uchylenia lub zminimalizowania tego niebezpieczeństwa (art. 2 k.k.)”¹³. Trafne jest także stanowisko SN wskazujące, że „Dla realizacji znamion przestępstwa określonego w art. 160 § 1 k.k. konieczna jest indywidualizacja osób pokrzywdzonych, co oznacza, że konieczne jest wykazanie konkretnych osób, którym w wyniku działania (lub zaniechania) sprawcy grodziło bezpośrednie niebezpieczeństwo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub utraty życia. Nie jest natomiast niezbędne ustalenie tożsamości tych osób”¹⁴. Analogiczne stanowisko zaprezentował Sąd Apelacyjny w Krakowie wskazując, że „Występek narażenia na niebezpieczeństwo z art. 160 § 1 k.k. może być popełniony zarówno przez działanie jak i przez zaniechanie. Znamię narażenia nie musi bowiem wynikać z działania, ale także z zaniechania jak w razie pozostawienia małego dziecka przy otwartym oknie na wysokości, niezabezpieczenia przed nim głębokiej studni i pozostawienia go w jej pobliżu bez opieki itd. i to nawet bez skutku w postaci obrażeń ciała czy śmierci”¹⁵.

W świetle wyrażonych wyżej poglądów, wypowiedzieć należy się za poglądem, wedle którego zarówno przestępstwo z art. 160 § 1 jak i § 2 k.k. popełnić można poprzez działanie jak i zaniechanie. Pogląd wyrażony przez A. Zolla, że ze względu na treść art. 160 § 2 k.k., przestępstwo określone w § 1 tego artykułu można popełnić jedynie poprzez działanie jest nietrafny, a autor ten nie podaje żadnych innych za tym argumentów. Przede wszystkim zauważyć należy, że

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 9 marca 1995 r., II AKr 40/95, LEX nr 24479.

¹³ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2017 r., II KK 306/16, LEX nr 2278308.

¹⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2011 r., II KK 177/11, LEX nr 1129045.

¹⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 7 września 2005 r., II AKA 162/05, LEX nr 164408.

przestępstwo z art. 160 § 2 k.k. pozostaje typem kwalifikowanym w stosunku do czynu o jakim mowa w § 1. Jak wskazuje się w nauce prawa karnego, typ kwalifikowany przestępstwa cechuje się w stosunku do czynu podstawowego występowaniem dodatkowej okoliczności o charakterze statycznym (występująca w chwili podejmowania czynności wykonawczej, np. właściwość sprawcy) lub dynamicznym (stanowiąca skutek tej czynności), która powoduje wyższy stopień społecznej szkodliwości czynu wyczerpującego znamiona typu podstawowego i przejawia się w surowszej odpowiedzialności karnej¹⁶. W świetle tego nie budzi wątpliwości, że czyn opisany w § 2 tego artykułu stanowi typ kwalifikowany względem § 1, o czym przesądza nie tylko wyższe zagrożenie sankcją karną, ale przede wszystkim wystąpienie wśród znamion tego czynu dodatkowej okoliczności modalnej w postaci ciężącego na sprawcy obowiązku opieki. Ustawodawca zakłada bowiem, że w sytuacji, gdy na sprawcy ciąży obowiązek opieki nad pokrzywdzonym, niedochowanie tego obowiązku stanowi dodatkową okoliczność obciążającą. W dalszej kolejności podkreślić należy, że z brzmienia art. 160 § 1 i 2 k.k. nie można wyprowadzić wniosku o tym, że przepisy te zakładają wzajemnie wykluczające się formy działania sprawcy. Przepis § 1 posługuje się bowiem na określenie czynności sprawczej terminem „naraża na niebezpieczeństwo”, zaś § 2 nie formułuje odmiennie tej czynności, a posługuje się jedynie dodatkowym wskazaniem dotyczącym osoby sprawcy. Słuszne jest zatem stanowisko prezentowane przez V. Konarską-Wrzosek, że ze „znamienia „naraża” nie wynika ograniczenie zachowania sprawcy tylko do jednej z form czynu. Mając na uwadze zasadę *lege non distinguente nec nobis est distinguere* [gdy ustawa nie rozróżnia, nie do nas należy rozróżnianie – przyp. J.K.], należy przyjąć, że przepis art. 160 § 1 k.k. penalizuje zarówno czyny z działania, jak i z zaniechania”¹⁷. Ponadto przyjęcie wskazywanej przez A. Zolla koncepcji prowadziłoby w konsekwencji do tego, że osoba, na której ciąży opieka nie mogłaby odpowiadać za sprowadzenie tego zagrożenia na gruncie art. 160 k.k. poprzez działanie. Skoro bowiem przestępstwo z art. 160 § 2 k.k. według niej może być popełnione jedynie poprzez zaniechanie, to rodzi się pytanie, co w sytuacji gdy sprawca taki naraża podopiecznego na niebezpieczeństwo poprzez działanie. Według tej teorii przyjęcie odpowiedzialności z art. 160 § 2 k.k. jest wykluczone, natomiast przyjęcie odpowiedzialności na podstawie § 1 tego artykułu prowadziłoby do obrazy *ratio legis* surowszego kwalifikowania zachowania osoby sprawcy, na którym ciąży obowiązek opieki. W konsekwencji znamieniem

¹⁶ W. Wróbel, A. Zoll *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2013, s. 181.

¹⁷ V. Konarska-Wrzosek [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.) *Kodeks karny*, teza nr 6.

kwifikującym uzasadniającym surowszą odpowiedzialność nie byłaby okoliczność, którą *prima facie* można wyprowadzić z literalnego brzmienia przepisu, w postaci obowiązku opieki, lecz byłaby nią forma działania sprawcy. To z kolei prowadziłyby do absurdalnej sytuacji, w której osoba, na której taki obowiązek by ciążył, ponosiłaby łagodniejszą odpowiedzialność (lub wręcz byłaby wolna od odpowiedzialności) w sytuacji działania, natomiast w tej samej sytuacji odpowiadałaby z surowszego przepisu gdyby jej zachowanie polegało na zaniechaniu. Taka wykładnia tych przepisów jako stanowiąca przykład *reductio ad absurdum* nie może być brana pod uwagę.

W dalszej kolejności wskazać należy, że przeciw przyjęciu wskazywanego wyżej poglądu przemawia także literalna wykładnia przepisu art. 160 § 2 k.k. Przystępstwo z art. 160 § 1 i 2 k.k. ma charakter skutkowy, a zatem zgodnie z art. 2 k.k. może zostać popełnione poprzez zaniechanie, lecz pod warunkiem, gdy na sprawcy ciążył szczególny prawny obowiązek zapobieżenie skutkowi. Przepis zaś art. 160 § 2 k.k. posługuje się znamieniem kwalifikującym w postaci „obowiązku opieki nad osobą narażoną”. Z uwagi na represyjny charakter przepisów karnych, których istotą jest ograniczenie praw i wolności jednostki, regułą wykładni tych przepisów jest prymat wykładni językowej z uwzględnieniem znaczenia nadanego im na gruncie języka powszechnie używanego i zakazem wykładni rozszerzającej prowadzącej do rozszerzenia zakresu penalizacji lub zwiększenia jej intensywności¹⁸. Trzeba mieć na względzie także to, że dekodowanie norm prawnych musi uwzględniać intencje racjonalnego ustawodawcy co przejawia się m.in. w zasadzie jednolitości terminologicznej¹⁹ i zakazie wykładni homonimicznej, tzn. zakazie przypisywania tożsamym terminom różnego znaczenia²⁰. Wyraz temu dał Sąd Najwyższy stwierdzając, że „terminologiczna i pojęciowa spójność w ramach systemu prawa jest niezwykle istotna, albowiem stanowi wyraz realizacji zasady ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa”²¹. Wspomnieć również należy, że zgodnie z zasadami techniki prawodawczej²² przepisy ustawy redaguje się tak, aby dokładnie i w sposób zrozumiały dla adresatów zawartych w nich norm wyrażały intencje prawodawcy, w ustawie należy posługiwać się poprawnymi wyrażeniami językowymi (określeniami) w ich podstawowym i powszechnie przyjętym znaczeniu, a także, że

¹⁸ W. Wróbel, A. Zoll *Polskie prawo karne*, s. 117-118.

¹⁹ L. Morawski *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010, s. 25.

²⁰ *Ibidem*, s. 119.

²¹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2016 r., I KZP 20/15, LEX nr 1984687.

²² Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, Dz.U.2016.283 t.j.

do oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami. Mając to na względzie nie sposób jest przyjąć, że ustawodawca używając w treści art. 160 § 1 k.k. znamienia „naraża” miał na myśli jedynie działanie sprawcy, podczas gdy w § 2 tego artykułu ustawodawca w sposób domyślny użył tego samego terminu na określenie czynności wykonawczej sprawcy. Stosownie zaś do zakazu wykładni synonimicznej nie można uznać za prawidłowy pogląd zakładający, że ciążyący na sprawcy obowiązek opieki jest w pełni tożsamy z określeniem szczególnego prawnego obowiązku zapobieżenia skutkowi o jakim mowa w art. 2 k.k.

Kontynuując powyższe, podnieść trzeba, że wbrew wskazanym wyżej argumentom, zwolennicy tezy o odpowiedzialności tylko za działanie na gruncie art. 160 § 1 k.k. dokonują mylnego utożsamienia obowiązku opieki o jakim mowa w art. 160 § 2 k.k. z szczególnym prawnym obowiązkiem zapobieżenia skutkowi z art. 2 k.k. Opieka na gruncie języka polskiego występuje w dwóch znaczeniach, z których pierwsze dotyczy rozumienia powszechnego, na podstawie którego znaczy to „troskliwie zajmowanie się kimś, dbanie o kogoś, zaspokajanie czyichś potrzeb; strzeżenie, pilnowanie kogoś lub czegoś; dozór, piecza, kuratela”; natomiast drugie znaczenie ma konotacje prawne i jest rozumiane jako „nadzór prawny ustanawiany z urzędu, służący ochronie praw i interesów osoby małoletniej nie pozostającej pod władzą rodzicielską (np. sieroty, sieroty społecznej itp.) lub osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej”²³. Niezależnie od wskazanych powyżej kwestii terminologicznych zakładających spójność posługiwania się zwrotami języka prawnego przez racjonalnego ustawodawcę, przyjąć należy, że w przepisie art. 160 § 2 k.k. *ratio legis* surowszego traktowania sprawcy dotyczy okoliczności faktycznych, a kwestią podlegającą rozstrzygnięciu na gruncie tego przepisu jest to, jaki stosunek zachodzi pomiędzy pojęciem opieki a szczególnego prawnego obowiązku. Warto jest tutaj zwrócić uwagę na to, że w analogicznym przepisie art. 160 § 2 kodeks karny z 1969 r.²⁴ posługiwał się znamieniem „obowiązku troszczenia się o osobę narażoną na niebezpieczeństwo”, co jednoznacznie wskazywało właściwy cel ochronny tej normy. Zmiana brzmienia odpowiedniego przepisu w obecnie obowiązującym kodeksie na sformułowanie „obowiązek opieki” nie wydaje się przesądzać, że w ślad za nią nastąpiła zmiana znaczenia tego terminu ograniczająca możliwość popełnienia przestępstwa z art. 160 § 1 i 2 k.k. do jednej tylko formy. Zresztą już na gruncie art. 160 k.k. z 1969 r. formułowano wniosek, że formą popełnienia przestępstwa

²³ B. Dunaj (red.) *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1996, s. 686.

²⁴ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 1969 nr 13 poz. 96.

zarówno w jego § 1 jak i § 2 mogło być działanie jak i zaniechanie²⁵. Dla rozstrzygnięcia tego zagadnienia niezbędne jest dokonanie analizy stosunku prawnego obowiązku do obowiązku opieki. Jak wskazał Sąd Apelacyjny we Wrocławiu „Źródłem obowiązku opieki, o którym mowa w art. 160 § 2 k.k. może być nie tylko przepis prawa, ale także dobrowolne zobowiązanie, w wyniku którego sprawca przyjmuje na siebie obowiązek pieczy nad inną osobą, a tym samym funkcję gwaranta zapobieżenia skutkowi w postaci narażenia człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Przyjęcie na siebie takiego obowiązku może mieć doraźny charakter i nie wymaga formy cywilnego kontraktu. Konieczne jest jednak rzeczywiste objęcie funkcji gwaranta”²⁶. W innym orzeczeniu SN stwierdził natomiast, że „Warunkiem przypisania odpowiedzialności karnej za realizację znamion przestępstwa z art. 160 § 1 k.k. przez zaniechanie jest naruszenie prawnego, szczególnego obowiązku zapobieżenia niebezpieczeństwu śmierci lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, albo uchylenia lub zminimalizowania tego niebezpieczeństwa (art. 2 k.k.)”²⁷. Z judykatów tych wynika, że przyjęcie na siebie obowiązku opieki jest jedną z form bycia gwarantem nienastąpienia skutku i może mieć zastosowanie zarówno w odniesieniu do § 1 i § 2 art. 160 k.k. Odpowiedzialność z art. 160 § 2 k.k. jednak charakteryzuje się węższym zakresem aniżeli odpowiedzialność z tytułu prawnego szczególnego obowiązku nienastąpienia skutku. O ile bowiem na gruncie art. 2 k.k. odpowiedzialność karną za zaniechanie może ponosić lekarz, tak nie wydaje się by mógł on odpowiadać z art. 160 § 2 k.k., ponieważ nie ciąży na nim naturalny obowiązek opieki konkretnie w odniesieniu do osoby pokrzywdzonego. Innymi słowy, stwierdzić trzeba, że art. 160 § 2 k.k. wprowadza wyższy stopień opieki, ponieważ nie każdy gwarant nienastąpienia skutku ma jednocześnie obowiązek szczególnego troszczenia się o pokrzywdzonego, który wynikać ma z istoty relacji pomiędzy sprawcą a pokrzywdzonym, nie zaś z treści czynności prawnej czy faktycznej. W tym zakresie zwrócić należy uwagę, że ustawodawca w sposób podobny ukształtował przestępstwo z art. 210 § 1 k.k., zgodnie z którym kto wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny osobę tę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Pomędzy tym przestępstwem a przestępstwem z art. 160 § 1 i 2 k.k. zachodzi istotne podobieństwo, gdyż uznać należy, że w odniesieniu do małoletnich

²⁵ J. Bafia (red.) *Kodeks karny. Komentarz. Tom II. Część szczególna*, Warszawa 1987, s. 119.

²⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 25 października 2017 r., II AKa 282/17, LEX nr 2402346.

²⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2017 r., II KK 306/16, LEX nr 2278308.

poniżej lat 15 lub osób nieporadnych, ustawodawca uznaje za karalne zaniechanie stanowiące przedpole sprowadzenia zagrożenia w rozumieniu art. 160 k.k. Przepis to ma charakter indywidualny i może być popełnione jedynie z zaniechania przez osobę, na której taki obowiązek ciąży. W stosunku do kodeksu karnego z 1969 r. pomiędzy tymi przestępstwami dokonano istotnego rozróżnienia, ponieważ ówczesny kodeks przewidywał, oprócz odpowiadających im przepisów art. 160 § 1 i 2 oraz art. 187 § 1 k.k., także przestępstwo określone w art. 163 § 1 k.k. Przepis ten przewidywał, że kto osobę, względem której miał obowiązek troszczenia się, pozostawiał w położeniu grożącym bezpośrednim utratą życia, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub ciężkiego rozstroju zdrowia, podlegał karze wolności od 6 miesięcy do lat 5. W obowiązującym stanie prawnym zachowanie stanowiące desygnaty tego przepisu, wchodzi w zakres stosowania art. 160 § 2 k.k., co też wzmaga stanowisko dotyczące tego, że opieka o jakiej mowa w tym przepisie stanowi węższą kategorię aniżeli ogólne określenie prawnego szczególnego obowiązku.

Brak jest jednak w tym zakresie rozstrzygającego orzecznictwa, albowiem błędy w sztuce lekarskiej mające postać zaniechania w leczeniu bywają kwalifikowane zarówno na podstawie § 1 jak i § 2 art. 160 k.k. Tym niemniej jedynie wskazane wyżej rozróżnienie pomiędzy § 1 i § 2 stanowić może logiczną podstawę dla delimitacji zachowań określonych w typie podstawowym od tych stanowiących typ kwalifikowany przestępstwa. Na podstawie tej dystynkcji stwierdzić można, że na podstawie art. 160 § 2 k.k. odpowiedzialność ponosić może zarówno za działanie jak i zaniechanie (po warunkami z art. 2 k.k.) rodzic za sprowadzenie niebezpieczeństwa w stosunku do dziecka, ale już nie osoba sprawująca jedynie doraźną opiekę, która sprowadziła to zagrożenie w czasie sprawowanej opieki, ponieważ opieka ta ma charakter umowny.

IV. Zakończenie

Z przeprowadzonej wyżej analizy wynika zatem, że brak jest podstaw dla przyjęcia, że przepisy art. 160 § 1 i 2 k.k. przewidują przeciwstawne formy popełnienia czynów zabronionych zakładających, że formę kwalifikowaną stanowi czyn popełniony z zaniechania. Ustawodawca zakłada bowiem, że na surowszą odpowiedzialność zasługuje nie tyle co sposób popełnienia czynu zabronionego, a działanie wbrew obowiązkowi opieki. W przypadku popełnienia czynu w formie zaniechania zachowanie sprawcy zawsze będzie sprzeczne ze szczególnym prawnym obowiązkiem przeciwdziałania nastąpienia skutku, jednakże nie

zawsze będzie to zachowanie wbrew obowiązкови opieki. Na nie każdej bowiem osobie, na której ciąży obowiązek szczególny zapobieżenia skutkowi ciężyc będzie obowiązek opieki w takim znaczeniu jakie należy dekodować z tego przepisu. Stwierdzić bowiem trzeba, że przepis ten penalizuje zachowania osób, na których ciąży naturalny trwały i nierozzerwalny obowiązek opieki nad pokrzywdzonym, niezależnie od tego czy ich zachowanie ma postać działania czy zaniechania. Przyjęcie bowiem, że rodzic w stosunku za czyn popełniony na szkodę dziecka mógłby odpowiadać łagodniej za działanie niżli za zaniechanie jest pozbawiony jakiegolwiek uzasadnienia normatywnego i społecznego. W tym stanie rzeczy uznać należy, że znamię opieki z art. 160 § 2 k.k. wyklądać należy zgodnie z jego powszechnym rozumieniem.

Streszczenie

Artykuł odnosi się do mającej miejsce na gruncie art. 160 k.k. dyskusji w prawie karnym dotyczącej kwestii odpowiedzialności sprawcy za przestępstwo narażenia na bezpośrednie niebezpieczeństwo popełnione w formie zaniechania. W tym względzie wyrażone zostały dwa stanowiska odnośnie tego kiedy i kto może odpowiadać na podstawie surowszego przepisu art. 160 § 2 k.k., przy czym stanowiskom tym nie zostało poświęcone dostatecznie dużo uwagi.

SŁOWA KLUCZE: opieka, obowiązek prawny, gwarant.

Summary

The article refers to the discussion that takes place on the basis of art. 160 penal code about the liability of the perpetrator for a crime of exposure to imminent danger in the form of omission. In this respect, two positions were expressed regarding when and who can respond on the basis of a stricter provision of art. 160 § 2 penal code, while these positions have not been given enough attention.

KEY WORDS: care, legal obligation, guarantor.

Nota o autorze

Jan Kluza – absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, doktorant w Katedrze Postępowania Karnego WPIA UJ, aplikant sędziowski. Zainteresowania: prawo karne materialne, proces karny.